

Datum 2020-07-31
Diarienummer 0655/20

Till
Kulturdepartementet
ku.remissvar@regeringskansliet.se
ku.KL@regeringskansliet.se

Remissvar Betänkandet SOU2020:21 Sveriges museum om Förintelsen (dnr Ku2020/01036/KL)

Göteborgs stadsmuseum har av kulturdepartementet ombetts att yttra sig över ovan nämnda betänkande. Stadsmuseet är en del av Göteborgs stads museer, organiserade inom Göteborgs stads kulturförvaltning.

Sammanfattning

Vi instämmer i förslaget att en ny museiverksamhet med inriktningen att utveckla och förmedla kunskap och forskning om Förintelsen som historiskt skeende och lyfta fram berättelser från överlevande med anknytning till Sverige bör inrättas. Vi tar inte ställning till organisation eller placering av ny verksamhet men önskar framföra ett antal museologiska aspekter att beakta i vidare beredning av och beslut i frågan.

Sammanfattningsvis avseende inriktning och uppdrag (kapitel 5) vill vi understryka att hänsyn ska tas till museilagens skrivningar när en formulering av uppdraget för en framtida verksamhet arbetas fram. Vad gäller ett nytt museums organisation och lokalbehov (kapitel 6) bör inför ett beslut mer noggrannare konsekvensanalyser göras av de olika förslag som utredningen redovisar. Avslutningsvis vad gäller samlingar, samverkan och forskning (kapitel 7) bör i vidare beredningsarbete beaktas att kunskapsuppbyggnad är ett vitt begrepp där även kunskap om publikutveckling och förmedling ingår.

Kapitel 5 Museets inriktning och uppdrag

Vi instämmer i utredningens bedömning att Förintelsen bör lyftas som historiskt skeende och att detta ska göra dels utifrån berättelser dels genom att sätta Förintelsen i en bred historisk kontext. Vi vill också understryka de metodologiska utmaningarna som finns i glappet mellan forskningens definition av Förintelsen och det som är allmänhetens uppfattning och förförståelse. Den sistnämnda gruppen kommer vara en mycket central målgrupp för ett Sveriges museum om Förintelsen. Det är då som utredningen påpekar viktigt att arbeta nära forskarsamhället. Men det är även väsentligt att beakta att andra institutioner, civilsamhället, skola med flera har gedigen erfarenhet av att förmedla frågor som rör Förintelsen. Dessa aktörer bör involveras i utvecklingen av förmedlingsstrategier så att

innehållet kan erbjuda flera perspektiv, på flera nivåer med målsättningen att just fördjupa förståelsen för sakfrågan.

Utredningen ger många fördjupande resonemang för en ny verksamhet att ta med sig i in i sitt vad som bör vara självständiga arbete med att utveckla museet. Inriktningen för verksamheten får inte detaljstyras. Ett regleringsbrev eller liknande som ska formulera museets uppdrag bör ta hänsyn till museilagens skrivningar och därför inte fördjupat styra frågor som rör publik verksamhet eller aktiv samlingsförvaltning. Detta med hänsyn till lagens skrivning om huvudmännens ansvar att säkerställa att ett museum har ett bestämmande inflytande över verksamhetens innehåll (*Museilag* 2017:563, 5§).

Kapitel 6 Verksamhetens organisation och lokalbehov

Utredningen föreslår och motiverar med flera goda argument att ett nytt Sveriges museum om Förintelsen ska utgöras av en fristående myndighet. Vi vill dock lyfta fram att strukturer som stödjer aktiv samlingsförvaltning samt strukturer som stödjer administrativa processer som en myndighet behöver är kostnadsdrivande. En stor andel av Sveriges museer har omfattande utmaningar med fasta kostnader som lämnar lite utrymme för utvecklingsfrågor. Denna aspekt diskuterar inte utredningen tillräckligt. Att driva verksamheter som externt gentemot samarbetsparter och publik är självständiga, men som internt samverkar med andra institutioner ger också möjligheter. Samordningsvinsterna är inte enbart av ekonomisk karaktär utan en större struktur ger även möjlighet till erfarenhetsutbyten och utvecklingsmöjligheter, samt ett starkare och mer diversifierat stöd där fler spetskompetenser kan samverka.

I sammanhanget vill vi också lyfta att utredningen inte tillräckligt diskuterar de konsekvenser för redan existerande verksamheter och deras uppdrag som en ny fristående myndighet kan komma att medföra, främst för Forum för levande historias. Det finns idag kompetens och erfarenhet i den nationella museistrukturen som bör beaktas mer. Vi tar inte ställning till frågan om organisation men menar att det bör göras en mer gedigen konsekvensanalys oavsett inriktning inför ett slutgiltigt beslut. Detta för att säkerställa att en ny verksamhet får rätt förutsättningar att bedriva sin verksamhet och för att också få ett gediget genomslag.

Kapitel 7 Samlingar, samverkan och forskning

Insamlingsverksamhet är en central del av museiuppdraget och för ett Sveriges museum om Förintelsen blir det på många sätt avgörande, varför utredningens förslag om att aktiv insamlingsverksamhet ska bedrivas och att verksamheten ska fungera som en samlande nod vad gäller kunskapen om material som finns på andra institutioner är bra. Det är emellertid i sammanhanget viktig att beakta att det finns en styrka i att material om Förintelsen även finns på många platser i hela Sverige. Utredningens förslag att en nyinsamling av material bör prioriteras instämmer vi också i. Här finns

hög sakkunskap inom svenska museer och arkiv att utföra insamlingsprojekt, som även inkluderar metoder där målgruppen för själva insamlingen får möjlighet att spela en mer aktiv roll. Det är angeläget att samla in brett för att möjliggöra den kontextualisering av berättelserna som utredningen lyfter fram. Här blir också insamling av material från andra offergrupper viktigt.

Utredningens förslag att avsätta ekonomiska medel till samverkan med övriga museisverige på lokal och regional nivå är viktigt för att en ny verksamhet ska få genomslag. Göteborgs stadsmuseum samverkar gärna både vad gäller samlingar och aktiv samlingsförvaltning samt också metodutveckling och förmedling. Samverkansuppdragen som den nationella museistrukturen har faller tyvärr ofta när finansiering saknas. Samverkan kräver långsiktighet och avsatta resurser men också en öppen inställning till att erfarenheter och kunskaper relevanta för museers uppdrag alltid också kommer att finnas utanför museer i andra forskningsmiljöer, institutioner men också i civilsamhället och hos enskilda.

Avslutningsvis instämmer vi i att ett Sveriges museum om Förintelsen bör ha forskningsanknytning. Förslaget om att utveckla en delad tjänst med annan forskarmiljö är också bra. Det kunskapsuppbyggande uppdraget, men också uppdraget om allsidig publik verksamhet väger tungt i museilagen. Dock uppfattas utredningen ha en viss slagsida mot ämnesforskning. I den vidare beredningen av frågan bör beaktas att kunskapsuppbyggnad av det slaget endast är en del av museiuppdraget. Det har skett en omfattande utvecklingen inom museifältet avseende lärande, målgruppsarbete, delaktighet och innehållsproduktion inte om, inte för utan av berörda besöksgrupper. Kunskapsuppbyggnad inom fälten publikutveckling och förmedling bör få en central plats i ett fortsatt arbete.

Carina Sjöholm

Britta Söderqvist

Museichef
Göteborgs stadsmuseum

Sektorschef
Göteborgs stads museer